

- M. Krasnodebski. – Warszawa: Difin SA, 2011. – 188 s.
2. Losewa Natalia, Gubar Daria Humanistyczne idee rosyjskich i ukraińskich pedagogów w XIX i XX wieku // Zeszyty Naukowe Szkoły Wyższej Przymierza Rodzin w Warszawie. Zeszyt 8. Seria Pedagogiczna, Numer serii 4, Warszawa 2012, p. 29-49.
  3. Losyeva, N., Gubar, D., Puzyrev V. Helping your child to learn mathematics // FAMA-Family Math for Adult Learners/ Family and communities in and out of classroom: Ways to improve mathematics' achievement, July 23, Barcelona, p. 98 -105.
  4. Losewa Natalia Twórcza samorealizacja podmiotu procesu pedagogicznego // Zeszyty Naukowe Szkoły Wyższej Przymierza Rodzin w Warszawie. Zeszyt 5-6. Seria Pedagogiczna, Numer serii 2-3, Warszawa 2011, p.35-46.
  5. Лосєва, Н.М. Інтерактивні технології навчання математики: навчально-методичний посібник для студентів [Текст] / Н.М. Лосєва, Т.В. Непомняца, А.Ю. Панова. – К.: Кафедра, 2012. – 228 с.
  6. Лосєва Н.М. Самовдосконалення викладача. Навчально-методичний посібник. Вид. 2-е, перероблене [Текст] / Н.М. Лосєва. – Донецьк: ДонНУ, 2004. – 300 с.

МЕРХЕЛЕВИЧ Г.В.,

аспірант кафедри педагогіки Державного закладу «Луганський національний університет ім.Тараса Шевченка», генеральний директор підприємства АРПІ (Навчально-методичний комплекс іноземних мов)

УДК 811.11:378.961:378.146/.147

МЕТОДОЛОГІЧНА СХЕМА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ МЕДИЧНОГО ВНЗ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ (НА ПРИКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Розглядається методологічна схема підготовки викладачів ВНЗ до викладання іноземною мовою спеціальних дисциплін, що зараховують до програми вищої медичної освіти. Обґрунтоване пріоритетне ставлення до розвитку мовленевих навичок на основі неусвідомленого засвоєння мови за асоціативним принципом і в умовах монолінгвістичного середовища. Охарактеризована й обґрунтована роль самостійної роботи в цьому процесі. Дано опис дворівневої програми навчання зі змінною аудиторною складовою і зростаючим акцентом на самостійну роботу.

Ключові слова: іноземна мова, викладач, слухач, навичка, вміння, граматики, комунікативний, спеціалізація, неусвідомлене засвоєння, усвідомлене навчання, засвоєння.

Рассматривается методическая схема подготовки преподавателей медицинского ВУЗа к преподаванию на иностранном языке специальных дисциплин, относящихся к программе высшего медицинского образования. Обосновано приоритетное отношение к развитию разговорных навыков на основе неосознанного освоения языка на ассоциативном принципе и в условиях монолингвистической среды. Охарактеризована и обоснована роль самостоятельной работы. Дано описание двухуровневой программы обучения с переменной аудиторной составляющей и возрастающим акцентом на самостоятельную работу.

Ключевые слова: иностранный язык, преподаватель, обучающийся, навык, умение, грамматика, коммуникативный, специализация, неосознанное освоение, осознанное обучение, овладение.

This paper deals with approaches and basic methodology techniques of teaching foreign languages to non-native medical university teachers, aiming at making them able to deliver classes in various medical sciences and clinical subjects to native students and those fluent in the foreign language. Top priority and high importance of speaking abilities development are considered and being reasoned. Distinction between unconscious language acquisition and conscious grammar learning, as well as their shared-role impact on the learner outcome is revealed. Importance of L2-based teaching approach, role-play pattern practice, as well as teacher-controlled self-learning home activities as important tools of language learning are discussed. A two-tiered second-language teaching system is introduced by function, purpose and structure.

Keywords: foreign language, teacher, learner skills, knowledge, grammar structures, communication-based, specialization, unconscious acquisition.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Однією з актуальних проблем сучасної педагогіки вищої школи є організація навчання медицині іноземною мовою. У зв'язку з тим, що підготовка викладачів будь-якого профілю й спеціалізації, включаючи медицину, вимагає від них перш за все опанування іноземної мови як засобу спілкування й доступу до інформації, яка спочатку не має відношення до галузі їх спеціалізації. Методика засвоєння викладачами ВНЗ іноземної мови нічим не відрізняється від методичних підходів, що

використовуються на початковому етапі навчання слухачів будь-якої категорії. У зв'язку з цим вибір, а за необхідності, і розробка методики навчання викладачів спеціальних дисциплін іноземній мові повинні здійснюватися з розрахунку вироблення на початковому етапі навичок вільного усного спілкування з одночасним формуванням запасу фраз і слів іноземної мови, достатнього для організації актів мовного спілкування. При цьому методика другого етапу навчання повинна забезпечувати для слухача можливість за

допомогою іноземної мови сприймати та передавати необхідну інформацію.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У зв'язку з тим, що проблема підготовки викладачів до ведення навчального процесу іноземною мовою у своїй основі полягає в формуванні навичок усного мовлення, необхідно звернути увагу на досвід, набутий зарубіжними спеціалістами в навчанні англійській мові, історія якого розпочалася в XV столітті. Спонукальним мотивом до його виникнення став процес колонізації Англією певної кількості країн, що користувалися іншою мовою для спілкування. Практична необхідність створення спільного зі своїми колоніями англомовного простору призвела до формування методики навчання англійській мові як іноземній. Використовуючи в якості прикладу досвід, досягнутий у навчанні англійській мові, зарубіжні спеціалісти поширили його й на процес вивчення інших іноземних мов. Істотний внесок у розробку методичних підходів до вивчення іноземної мови як засобу спілкування зробили англійський філософ XVII століття Дж. Локк (J. Locke), англійський вчений-мовознавець Х. Палмер (H. Palmer), голландський лінгвіст Ж. Халстіджин (J. Hulstijn), американський мовознавець С. Крашен (S. Krashen) та ін.

Обґрунтовуючи методологічну доцільність випереджаючого розвитку комунікативних навичок, Ж. Халстіджин стверджував, що засвоєння мови відбувається за допомогою запам'ятовування слів і фраз «шляхом простої участі в найрізноманітніших формах спілкування, особливо пов'язаних з читанням і сприйняттям повідомлень на слух, оскільки в цьому випадку увага зосереджується на змісті сприйнятої інформації, а не на граматичних елементах мови, яка при цьому використовується» [2, с.349]. Такий підхід до вивчення мови здавна був об'єктом уваги і предметом дискусій учених-мовознавців.

За словами індійського лінгвіста Б.Кумаравіделу (B. Kumaravelu), в XVII столітті філософ Джон Локк передбачив виникнення основних принципів методики вивчення мови з орієнтацією на процес опанування іноземної мови, стверджуючи, що «навчання усному спілкуванню будь-якою мовою є процес, який здійснюється на основі інтуїції й чуття. При цьому людина володіє вродженими здібностями до спілкування, для пробудження й подальшого розвитку яких необхідно створити певні умови. Для цього потрібно, щоб людині було з ким і про що розмовляти, а також, щоб вона відчувала бажання зрозуміти почуте або бути зрозумілою при висловлюванні» [3, с.137]. Пізніше Х.Палмер заявляв, що «а) при вивченні іноземної мови ми засвоюємо цю мову неусвідомлено; і б) навмисне залучення уваги дорослого слухача до

засвоєної мови має протилежний ефект на формування природних здібностей людини до її опанування» [1, с.11].

Індійський лінгвіст Н. Прабху (N. Prabhu) стверджував, що «мову необхідно вчити тільки на підсвідомому рівні, тобто на ситуативній або смисловій основі» [7, с.69-70]. Він заперечував будь-які форми цілеспрямованого викладання граматики і, на думку Б. Кумаравіделу, справедливо зазначав, що послідовність подачі слухачам граматичного матеріалу за допомогою систематичного його викладання, а також зміст цього матеріалу може відрізнятись від того, як слухачі його сприймають подумки [3, 138]. Внаслідок цього він не бачить сенсу в тому, «щоб та чи інша граматична конструкція або лексична одиниця навмисно включалася викладачем у навчальний процес або осмислено відпрацьовувалася слухачами» [7, с. 69-70]. На думку Н. Прабху, застосування комунікативного підходу у вивченні мови базується на принципі, згідно з яким «у той час, коли свідомо пам'ять аналізує смисловий зміст одержуваної інформації, несвідомо пам'ять її сприймає, систематизує або засвоює як структура, здатна до засвоєння інформації, певних лінгвістичних конструкцій, що містяться в даній інформації. Цей процес можна розглядати як певний крок у формуванні підсвідомого сприйняття правил граматики» [7, с.69-70].

Формування цілей статті. Цілями цієї статті є:

- охарактеризувати основні вміння та навички володіння іноземною мовою, що обумовлюють повноцінне ведення викладачем ВНЗ навчального процесу іноземною мовою;
- сформулювати основні методичні прийоми та засоби, що дозволяють викладачеві зберегти набуті вміння і трансформувати їх в певні навички;
- сформулювати методичні підходи та прийоми, що дозволяють викладачеві медичного ВНЗ набутти необхідні знання та навички володіння іноземною мовою.

Виклад основного матеріалу дослідження. До основних умінь і навичок володіння іноземною мовою, які потрібні для повноцінного ведення викладачем ВНЗ навчального процесу іноземною мовою, слід зарахувати навички розуміння звукового повідомлення на слух; усного спілкування на основі вільного володіння розмовною мовою; повноцінного смислового сприйняття письмової інформації іноземною мовою; а також – навички письмового викладу матеріалів цією мовою. Поділяючи дані навички на дві групи, необхідно на початковому етапі навчання забезпечити пріоритетний розвиток навичок спілкування, до яких зараховують: сприйняття на слух сенсу одержуваної звукової інформації і навичка усного мовлення, наявністю якої

забезпечується можливість швидкого мовного реагування на звукове звернення й формування власного звукового повідомлення. При цьому тільки наявність цих двох навичок у поєднанні дозволяє викладачеві медичного ВНЗ перетворитися на повноцінного учасника акту спілкування спочатку на побутовій тематичній основі, а потім і в межах його спеціалізації як викладача, практикуючого лікаря або вченого. Вироблення двох інших навичок обумовлює здатність слухача-фахівця працювати з письмовою інформацією на монологічній, тобто безперекладній, основі. При цьому навичка сприйняття сенсу письмової інформації, викладеної іноземною мовою, дозволяє йому зберігати обізнаність про всі події та зміни, які відбуваються в міжнародному інформаційному просторі, що належать до сфери його професійної спеціалізації. Здійснюючи таким чином безперервний «відбір» необхідних відомостей і даних з цього інформаційного поля за допомогою супроводу всіх подій, що відбуваються в цій сфері, викладач – у процесі його роботи з матеріалами безпосередньо іноземною мовою – повинен підготуватися до якісного викладу цією мовою будь-якої інформації, яка є в його арсеналі та що стосується галузі його професійної компетенції, спрямовуючи її в міжнародне інформаційне поле, в тому числі і з метою передачі власного досвіду. Таким чином, необхідністю формування у слухача перерахованих вище чотирьох навичок і зумовлюється якісний склад циклу його мовної підготовки.

Для розв'язання цих завдань була створена методологічно нова дворівнева трикомпонентна програма навчання, що дозволяє, з одного боку, формувати у викладачів цінності іншомовної культури за допомогою засвоєння іноземної мови як інструменту пізнання, а з іншого – впроваджувати забезпечення психолого-методичного супроводу їх власної професійної практики розв'язання фахових завдань засобами іноземної мови.

При цьому *перший рівень* даної програми передбачає підготовку слухачів у період, що передує початку їх викладацької діяльності, а *другий* має на меті навчання та відпрацювання практичних навичок, пов'язаних із веденням уже компетентними викладачами медичного ВНЗ процесу викладання англійською мовою. Розставляючи педагогічні акценти при організації навчання за допомогою даної програми, необхідно відзначити, що протягом етапу, який належить до *першого рівня* програми, мова розглядається як *мета*, а інформація – як *засіб*, або допоміжний ресурс для її досягнення. На *другому рівні* програми мова й інформація міняються ролями. При цьому інформація, точніше її пізнання, стає *метою*, а мова – *засобом* її досягнення або інструментом пізнання інформації.

Трикомпонентність

створеної

навчально-методичної програми обумовлюється наявністю психологічного, педагогічного та лінгвістичного аспектів у здійснюваному з її допомогою процесі навчання. До особливостей даної програми слід також зарахувати базовий принцип монологічності процесу опанування мовою й пізнання з її допомогою на всіх стадіях *першого* і *другого* рівнів.

При цьому кожен із двох рівнів цієї програми розглядається як окремий етап і має сутнісні характеристики. Завданням *першого* етапу для слухачів є опанування іноземною мовою як засобом пізнання та передачі інформації в усній формі, розв'язання якої здійснюється за допомогою розвитку навичок усного спілкування, що включають розуміння на слух одержуваної звукової інформації і вміння починати усне спілкування або реагувати в усній формі на отримувану звукову інформацію. Передбачене на цьому етапі програми формування комунікативних навичок здійснюється на основі двох стадій (підетапів): початкової та завершальної. На початковій стадії відбувається формування умінь і навичок усного мовлення. При цьому набуте вміння розглядається як попередня форма вираження навички, яка виробляється в подальшому на його основі. Цей процес відбувається на основі спілкування й характеризується запам'ятовуванням слухачами фраз і зворотів прямої мови, які використовуються ними в ході рольової гри у формі тематичних (ситуативних) діалогів. Методичні прийоми, що використовуються на даному етапі навчання, обумовлюють організоване запам'ятовування мовної інформації на асоціативній основі, тобто у формі поєднання почутого з побаченим. Під останнім маються на увазі рухи, дії, події, предмети чи віртуальні образи, що супроводжуються генерацією звукової інформації, сприйнятої учнями на слух. При цьому асоціативність процесу запам'ятовування мовних зворотів та окремих елементів мовлення базується на багаторазово повторюваному поєднанні зорового і слухового сприйняття інформації, обумовлює її появу в довготривалій пам'яті слухача. Формування й постійне збагачення в слухача активного лексику (вокабуляру) відбувається на основі виразів і словосполучень, а не окремих слів. Цим обумовлюється можливість їх спонтанного застосування в наступних актах спілкування, що містять ситуації або дії, аналогічні тим, які були пройдені слухачами у процесі навчання. Цим фактором і підтверджується доцільність побудови *першого рівня* програми навчання на основі діалогів з використанням ситуацій, що найбільш часто трапляються, а отже, і фраз, що використовуються при цьому. У випадку, коли фактична, а не навчальна обстановка, схиляє слухача до вираження своїх думок при відсутності в його лексичному

запасі відповідних зворотів мови, він змушений передавати інформацію на описовій словниковій основі. Такий стан мовної підготовки слухача необхідно вважати тимчасовим, внесення позитивних змін у нього може відбуватися природно (у процесі подальшого використання ним мови з практичною метою) або штучно (цілеспрямований пошук відповіді у фразеологічних словниках). Наявність таких прогалин у мовній підготовці є неминучою, а оперативна їх ліквідація за допомогою підбору потрібних фраз забезпечує ефективність росту й покращення ступеня однорідності лексичного запасу, зважаючи на високу ймовірність повторення подібних розмовних ситуацій, а отже, потребу у використанні таких фраз у повсякденному житті слухача або вже освіченого викладача.

Організованість запам'ятовування інформації на цій стадії першого рівня навчання має спочатку забезпечуватися в умовах змінної вмотивованості цього процесу для слухача. При цьому відсутність у слухача вмотивованості до моменту його вступу в рольову гру повинна змінюватися її виникненням у міру його психологічної адаптації та подальшої захопленості умовами розмовної ситуації, що відтворена засобами рольової гри за його участі.

Послідовне розширення активно використовуваної лексики слухача відбувається за допомогою дозованого нарощування – від заняття до заняття – нової інформації, що стосується сфери тематичного інтересу слухача.

З метою підвищення ефективності навчального процесу шляхом зниження до мінімуму ступеня втрати (в проміжках між аудиторними заняттями) набутих знань і навичок, вперше сформульований і застосований метод навчання зі змінною аудиторною складовою, який передбачає обов'язкову присутність аудиторного та позааудиторного компонентів навчального процесу на основі його регульованого поєднання [6, с.91-116]. При цьому оптимальним на початковому етапі прийнято вважати щоденний режим проведення занять.

Основним критерієм вступу в другу, заключну, стадію *першого рівня* навчання є накопичення слухачем лексичного запасу, достатнього для розуміння описуваних іноземною мовою правил граматики. Наявність цієї умови дозволяє ввести одночасно з триваючим курсом неусвідомленого засвоєння мови засобами спілкування, елемент усвідомленого вивчення граматики мови, пояснюючи її особливості слухачам засобами цієї ж мови (визначеннями понять, описом правил граматики тощо). Такий методичний прийом, що базується на організованому невмотивованому виробленні у слухачів почуття, дозволяє усвідомлено застосовувати граматичні конструкції, засвоєні ними раніше на етапі асоціативного

неусвідомленого запам'ятовування і вже присутні в їх активному лексичному запасі. Це здійснюється шляхом поєднання розбору правила застосування кожної граматичної конструкції з повторенням випадків її практичного застосування, запозичених з раніше пройдених діалогів. Закріпленню матеріалу сприяє і його розбір на основі порівняння випадків застосування граматики в різних умовах.

Ця стадія навчання характеризується зростаючою роллю *мотивованої* самостійної роботи, *невмотивованій* початок якої було покладено від самого початку навчання у формі домашніх завдань до занять. Умотивованість *самостійної* роботи на даному етапі зумовлюється тим, що слухачу надається можливість пізнання за допомогою мови тієї інформації, яка його цікавить або навіть захоплює. У цьому випадку стан захопленості слухача зумовлює мотивованість процесу пізнання, в якому мова починає все більшою мірою відігравати роль засобу пізнання, а не предмета вивчення. Предметом вивчення на цьому етапі стає власне інформація, а проявом психологічного аспекту методичного підходу є єдина можливість комфортно розмістити заняття, пов'язане з розвитком і збереженням у слухача навичок володіння мовою в умовах його постійної зайнятості, переводячи її з категорії додаткового навантаження в категорію засобу приємного проведення часу. Дотримання останньої умови є єдиною реально існуючою гарантією збереження навичок володіння мовою, а отже, готовності вести викладання з її допомогою після закінчення навчання освітнього процесу. З метою втілення цього принципу в навчальний процес створено навчальний посібник з організації самостійної роботи [6].

Таким чином, методичні основи створеної дворівневої системи передбачають формування стану засвоєння іноземної мови як комплексного поняття, що складається з *неусвідомленого освоєння* і *усвідомленого вивчення* мови, що забезпечується накладанням другого на перше із зсувом у часі. При цьому фаза переходу до другого методичного прийому не планується у певний період часу, а визначається станом слухача й обумовлюється не тільки наявністю у нього необхідної технічної підготовки у вигляді лексичного запасу, достатнього для розуміння теоретичного матеріалу, але перш за все його психологічною готовністю до сприйняття й передачі інформації іноземною мовою з використанням накопиченого запасу фраз та словосполучень.

На заключній стадії *першого рівня* програми передбачається також ознайомлення слухачів з основами медицини за допомогою створеного для цієї мети навчального посібника [8]. Ця методологічна настанова спрямована на навчання смислового сприйняття стилістично і граматично

спрощеного іншомовного тексту, в якому містяться нові для слухача слова і словосполучення, що стосуються основ медицини. Пізнаючи на даному етапі письмовий матеріал іноземною мовою, слухач опановує техніку роботи зі спрощеним, частково ілюстрованим, тлумачним словником іноземної мови, з'ясовуючи смислові значення нових для нього понять за допомогою описів (дефініцій), що містяться у словнику, що виконані за допомогою знайомих йому слів. Ця практика сприяє психологічній адаптації слухача до розуміння сенсу іншомовної інформації без застосування рідної мови й формує в нього здатність домислювати нез'ясовані поняття другорядного значення, що дозволяє задовольнятися зрозумілим замість прагнення з'ясувати значення кожного слова. Цей метод отримав назву «чорно-білого» читання і призначений для вироблення у слухача впевненості за його участі в майбутньому в актах різної форми спілкування, в тому числі й за відсутності у нього можливості для попередньої підготовки.

Навчання викладачів на другому рівні відбувається в період, коли слухач уже готується розпочати викладання свого предмета іноземною мовою. Основною метою роботи на даному етапі слід вважати розв'язання завдання щодо забезпечення належної якості викладання в формі навчально-консультаційного супроводу організованого ним навчального процесу. Другий рівень програми навчання зорієнтований на період, коли слухач вже готується розпочати викладання спеціальних дисциплін іноземною мовою. У зв'язку з цим робота на даному етапі має форму навчально-консультаційного супроводу здійснюваного ним процесу викладання, що має являти собою комплексну послугу. До навчально-методичних завдань, що вирішуються на даному етапі, необхідно зарахувати: формування навичок пізнання та передачі спеціальної інформації іноземною мовою. У психологічному плані основною метою даного етапу є повна вмотивована технічна та психологічна незалежність слухача від організатора навчального процесу, що обумовлюється його здатністю працювати самостійно за допомогою іноземної мови на наступних етапах його професійної діяльності як викладача, практикуючого лікаря або вченого. До завдань, що вирішуються на даному етапі, належать: закріплення навичок усного спілкування, а також формування вміння письмового спілкування, техніки розкриття лекційного матеріалу та проведення практичних занять іноземною.

На даному етапі у сфері організації навчального процесу розробляються й видаються навчально-довідкові посібники «Російсько-англійський словник фраз і словосполучень для університетів з викладанням

англійською мовою» [9], «Російсько-англійський словник фраз і словосполучень для тих, хто навчається англійською мовою» [10], що містять навчальну термінологію, і «Настільна книга викладача» [11], яка містить розмовні фрази та іншу інформацію, що має безпосереднє відношення до організації процесу навчання іноземною мовою (на прикладі англійської). Такий ресурс дозволяє викладачам ВНЗ виконувати переклад іноземною мовою матеріалів і документів навчально-методичного комплексу; матеріалів, що стосуються організації навчального процесу, розробляти відповідні стандарти для їх перекладу; а також допомагає правильно ідентифікувати різні документи і процедури навчального спрямування, що використовуються англійськими ВНЗ інших країн; формувати нові погляди на організацію процесу навчання на основі інформації, запозиченої з досвіду роботи зарубіжних ВНЗ.

На цьому етапі програми навчання слухач також формує двомовну базу смислових еквівалентів іноземним поняттям, створювану на базі рідної мови. Така робота, що здійснюється у процесі вибору й підготовки ним лекційного матеріалу відповідно до навчального плану, є при цьому вторинною за своєю функцією й безперервною за своїм характером. Створюючи таким чином постійно поповнюваний у ході подальшої роботи фразеологічний словник, спеціаліст-викладач укладає двомовну базу смислових еквівалентів у вузькій сфері своєї спеціалізації, що дозволяє йому надалі подавати іноземною мовою будь-яку інформацію, що стосується сфери його професійної компетенції, і направляти її в міжнародне інформаційне поле.

Висновки. Якісне формування готовності викладачів медичного ВНЗ повинне здійснюватися на міцній методологічній основі, що передбачає:

- дотримання комунікативних принципів навчання іноземній мові на основі асоціативного сприйняття й запам'ятовування розмовних фраз і зворотів прямої мови;
- ведення процесу навчання без застосування рідної мови;
- застосування дворівневої програми навчання зі змінною аудиторною складовою і зростаючим акцентом на самостійну роботу;
- присутність у навчальному процесі аудиторного та позааудиторного компонентів при регульованій періодичності та тривалості їх сполучуваності.

Список джерел:

1. Palmer, H. E. (1921). *The principles of language study*. London: Harrap.
2. Hulstijn, J. H. (2003). *Incidental and intentional learning*. In C. Doughty & M. H. Long (Eds.), *The handbook of second language acquisition* (pp. 349-381). Oxford: Blackwell.

3. Kumaravadivelu, V. (2006). *Understanding Language Teaching: From Method to Postmethod*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
4. Мерхелевич, Г.В. Английский язык: как учить(ся), чтобы обучиться) / Г.В. Мерхелевич. – 2-е изд., доп. – Донецк: ЧП АРПИ, 2011. – 222 с. (Серия «Научно-техническая библиотека»)
5. Мерхелевич, Г.В., Бородавка, Д.А. Stage 1. *Understanding and Being Understood. Speechwork = Развитие навыков устной речи на английском языке: учебно-методическое пособие* / Г.В. Мерхелевич, Д.А.Бородавка. – Донецк: ЧП АРПИ, 2012. – 146 с.
6. Мерхелевич, Г.В., Бородавка, Д.А. Stage 1. *Understanding and Being Understood. Workbook = Организация самостоятельной работы обучающихся английского языка: учебно-методическое пособие* / Г.В. Мерхелевич, Д.А.Бородавка. – Донецк: ЧП АРПИ, 2012. – 136 с.
7. Prabhu, N.S. (1987). *Second language pedagogy*. Oxford: Oxford University Press.
8. *Анатомия. Просто о сложном* / под ред. Г.В. Мерхелевича. – Донецк: Вебер (Донецкое отделение), 2008. – 180 с.
9. *Русско-английский словарь фраз и словосочетаний для университетов с преподаванием на английском языке* / под ред. Г.В. Мерхелевича. – 3-е изд., испр. и доп. – Донецк: ЧП АРПИ, 2009. – 1032 с.
10. Мерхелевич, Г.В. *Русско-английский словарь фраз и словосочетаний для обучающихся на английском языке* / Г.В. Мерхелевич. – Донецк: ЧП АРПИ, 2009. – 912 с.
11. *Настольная книга преподавателя* / под ред. Г.В. Мерхелевича. – 3-е изд., испр. и доп. – Донецк: ЧП АРПИ, 2011. – 272 с.

БЛУДОВА А.А.,

*приват-доцент кафедры химической технологии неорганических веществ
Украинской инженерно-педагогической академии*

УДК 167.1.37.311.5(045)

ПРОБЛЕМЫ НАРОДНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ РЫНКА

Оценка эффективности решения проблем народного образования и пути их преодоления.

Ключевые слова: рыночные процессы, рыночная экономика, народное образование, народно-образовательная деятельность.

Оцінка ефективності вирішення проблем народної освіти в умовах ринка та шляхи її подолання.

Ключові слова: ринкові процеси, ринкова економіка, народна освіта, народна освітня діяльність.

Effective problem solving public of education and the ways for overcoming them.

Keywords: market processes, market economy, public education, public educational activity.

Постановка проблемы в общем виде и ее связь с важными научными или практическими заданиями. Рыночные процессы коснулись всей экономической системы нашей страны и вплотную подошли к жизни и деятельности народного образования. Образованию в Украине в целом отвели второстепенное место в сфере рыночных отношений. Особо остро потребность в обновлении системы образования встала в Украине, где трудности процесса преодоления кризисных явлений в образовании были связаны не только с глобальными факторами, но и с сугубо внутренними причинами, в первую очередь с затянувшимся на многие годы системным кризисом [3, С. 87].

Отсутствие в образовании комплексной программы, которая бы связывала логически различные предметы такие как, например: физика, математика, трудовое обучение и так далее привело к тому, что украинское образование стало полностью оторванным от нужд страны. При этом высшая школа не в силах выпускать специалистов, которые способны управлять техникой даже 80-х годов. В этом случае следует привлекать в сферу образования талантливых людей, которые неравнодушны к проблемам образования, и давать навыки самостоятельной работы типа студент –

книга – преподаватель, а не на оборот. При этом преподаватель должен лишь направлять учащегося к правильному ответу, а ответ ученик должен найти сам во время урока – дискуссии между группой и преподавателем.

Анализ последних исследований и публикаций, в которых начато решение данной проблемы и на которые опирается автор. К проблемам народного образования обращались такие авторы: В.Н. Пристинский, В.И. Астахова, Е.И. Царьков и другие.

В.Н. Пристинский в своей статье указал реальные проблемы и перспективы развития в системе образования, методического и кадрового обеспечения на Украине. В.И. Астахова рассматривала модернизацию, базовые принципы функционирования непрерывного образования; культурно-образовательную среду вуза. Е.И. Царьков обращал внимание на главную проблему высшего образования в Украине в отсутствии системы распределения выпускников. В своих работах они указывали на то, что поскольку высшая школа всегда относилась к сфере общественной деятельности, где освоение и формирование экономических отношений было сведено к минимуму – ее экономические взаимосвязи с общественным производством